

“Caminante no hay camino
Se hace camino al andar”
Antonio Machado

Amintiri la aniversarea Profesorului Mircea Petrescu **Doctorandul si Profesorul**

În noiembrie 2012 domnul Profesor dr. ing. Mircea Petrescu, conducătorul meu de doctorat în perioada 1969-1976, pregătindu-se să împlinească o vârstă bogată și să-și marcheze realizările și în acest fel, m-a întrebat printr-un email dacă aş fi dispus să scriu câteva rânduri despre îndepărtata perioadă în care am conlucrat – eu ca tânăr începător în ale calculatoarelor iar domnia sa ca Profesor încurajator. Bineînțeles că am acceptat, iar cele câteva rânduri s-au transformat în câteva pagini în care, mă tem, am vorbit cam mult despre mine, stârnit de prilejul de a dezvălui colegilor de breaslă lucruri pe care nu prea le-am spus – dar cred că și așa poate fi înțeleasă mai bine influența pozitivă a Profesorului asupra doctorandului, aflându-se amândoi în fața unei aventuri complexe și noi.

Proaspăt absolvent de facultate cu media 9,34 și 10 la Diplomă al Secției de Automatică și Calculatoare a Institutului Politehnic din București, IPB, în 1966, ajung mai întâi la Institutul de Proiectări Automatizări, IPA, iar apoi, din proprie inițiativă și cu entuziasm, în 1968, la ceea ce se va numi cu puțin mai târziu Institutul de Tehnică de Calcul, ITC. În acel entuziasm plin de forță mă pusesem singur în fața unei alegeri – să fac o a doua facultate, Matematica la Universitate, sau să mă înscriu la doctorat. Am ales doctoratul, deși Profesorul Grigore Moisil de la Matematică, la cursurile căruia mergeam după-amiezele, m-a chemat direct cu voce lui groasă “Dane, vino la Matematică” (îmi împrumuta și cărți când mergeam la el acasă și în loc să facă o listă cu titlurile ce mi le împrumuta, măsura cu o riglă înălțimea teancului de cărți și scria un bilețel “Dan – 6 cm”).

M-am dus astfel la proaspăt înființata Catedră de Calculatoare a IPB unde se afla la fel de proaspătul Șef de Catedră Mircea Petrescu, și mă învârteam și pe la Centrul de Calcul al IPB, unde director era același Mircea Petrescu. Nu-mi mai amintesc detaliile dar știu că l-am abordat pe Dom' Profesor și i-am spus că vreau să mă înscriu la examenul de admitere la doctorat, vrând să-l am drept conducător, și fiind impresionat de spiritul lui deschis și comunicativ, și de prestața pe care o avea în ochii mei Șeful Catedrei de Calculatoare. Am dat examenul (în comisie era și faimosul Prof. dr. docent ing. Edmond Nicolau, cel care a fost și în comisia finală de acordare a titlului meu de doctor inginer) în 1969, și am fost admis.

Sufla pe atunci, în anii 1968-1972, un oarecare vânt de libertate în atmosfera politică a țării, prilejuit de tinerețea noului conducător Nicolae Ceaușescu, iar cercetarea științifică era favorizată, și aveam acces ușor la revistele de specialitate din străinătate, reviste fără de care probabil că nu mi-aș fi scris teza niciodată.

Studiam atunci cu mare pasiune tot ce ținea de calculatoare, și în special de Sistemele de Operare pentru calculatoare mari (Mainframe se numeau pe atunci, spre a le deosebi de Minicomputers), și imediat am fost atras de "cel mai complex software" – sistemul de operare pentru timesharing (termenul consacrat în acel timp). Așa că i-am propus domnului Profesor să creez eu unul pentru calculatorul românesc Felix, ca subiect al tezei mele de doctorat. Evident, nu știam în acel moment ce mă aștepta, și, cred, nici Dom' Profesor, așa că amândoi ne-am aruncat cu capul înainte în aventură, fiecare având încredere în celălalt. Pusesem tezei titlul de "Sistem de operare de timesharing pentru calculatorul Felix. Proiect logic", sistem căruia i-am dat numele de GTSF, General Timesharing System for Felix.

În perioada celor 2 lucrări și 2 examene de doctorat am lucrat și la teză, și am avut deplină libertate, și toată încrederea și încurajarea (necesare !) domnului Profesor. Am avut și șansa de a-mi promova eu însumi, la ITC, o lucrare de cercetare ce consta în realizarea practică a proiectului logic al sistemului meu, GTSF, și să-mi formeze o echipă excelentă, pe care am condus-o până la realizarea finală a sistemului. Nu-i uit pe cei care au lucrat împreună cu mine la dificila scriere și testare în Asamblor a enormului sistem cu toate componentele sale (infrastructura - controlul resurselor, suprastructura - compilatorul BASIC, sistemul de fișiere, și alte programe-servicii, și metastructura - tehnologia de scriere, testare și generare a variantelor de sistem): David Almer, Dan Drăgan, Aurel Becea, Dan Vlădescu, oameni pe care i-am format ca specialiști în software și sisteme de operare, în anii 1970-1975, la ITC.

GTSF a fost cel mai mare și cel mai complex sistem de operare original elaborat vreodată în România, creat 100% de mine, complet funcțional din 1975, fiind în același timp primul (și ultimul) de acest tip din țară. În acea vreme mai erau doar două sisteme similare în Europa.

Nu exista pe atunci, și nu există nici acum pentru sisteme similare, vreo documentație tehnică publică care să permită reproducerea unui sistem de operare al unei companii de calculatoare (costurile unui sistem de operare nou erau/sunt enorme iar documentația era/este ținută strict secretă), așa că proiectul logic al sistemului creat de mine era 100% creația mea (am avut efectiv bucuria creației - desigur nu atunci, ci mai mulți ani după, privind înapoi - și cred că m-ar fi oripilat numai gândul de a "prelua" un sistem existent, iar dacă ar fi existat vreo documentație n-aș fi știut cum să fac mai altfel, pentru ca sistemul meu să fie unic; și a fost), și se baza pe studiul a sute de articole științifice (aveam acasă o bibliotecă de peste 200 de copii de astfel de articole, organizată pe domenii) ce descriau cele mai diverse tehnologii de software și sisteme de operare, ca de exemplu alocarea dinamică a memoriei și a resurselor în general, memoria virtuală, multiprocessingul, asamblatoare și compilatoare reentrante, sisteme de fișiere în multiacces și timp real, etc. etc. Țineam chiar și niște lecții la ITC în Laboratorul de Sisteme de Operare (șef era Martin Gabriel, un om cu mult bun simț și dosar perfect), cu astfel de subiecte.

În 1972 proiectul logic al sistemului GTSF era definitivat iar realizarea lui practică la ITC era avansată și mergea bine pe calculatorul românesc Felix C-512.

În toți acești ani, 1969-1972, m-am bucurat, poate fără să apreciez atunci adevărata valoare, de spiritul deschis, comunicativ și stimulant, ca și de încrederea domnului Profesor. Domnia sa a fost așa cum trebuie să fie un conducător de doctorat în cazul unei teze complexe și complet noi pentru ambii - a asigurat un cadru fertil creației. Țin minte cum a venit odată la ITC să vadă primele momente ale funcționării sistemului GTSF - sistemul abea începuse să scrie *simultan* la 3 console mesajul `"/READY"` care invita utilizatorii să introducă o nouă comandă ce apelează serviciile. Cred că atunci, și mie și domnului Profesor, ni s-a luat o piatră de pe inimă - funcționează ! ideile sunt bune !

Am proiectat apoi în întregime (menționez - veți observa desigur ironia adresată detractorilor mei - că nici aici, și nici nicăieri, nu am "copiat" nimic, totul a fost în întregime creația mea) compilatorul reentrant de BASIC, limbajul nou, simplu și puternic, ce tocmai apăruse de curând (am obținut manualul său de utilizare direct de la autor - T.E. Kurtz de la Dartmouth, care mi l-a trimis din America prin poștă), primul astfel de compilator din țară (realizat practic după proiectul meu detaliat în principal de Aurel Becea și David Almer), precum și un sistem complex de fișiere în timp real cu multiacces la nivel de bloc (tot la fel, de Dan Drăgan), și altele, ne-intrând în sarcinile tezei propriuzise, și fiind noutăți absolute în țară, prezentate de mine în comunicări la Sesiuni de Comunicări Tehnico-Științifice; dar nu mai intru în detalii (deși sunt tentat).

Câțiva cercetători mai tineri au beneficiat de cunoștințele mele în domeniul sistemelor de operare, unele expuse și cu prilejul lecțiilor de sisteme de operare ce la țineam în laborator, și au trecut apoi la realizarea unor sisteme de operare pentru minicalculatoare, astfel încât ITC-ul a devenit un fel de școală, de centru al cunoștințelor referitoare la sistemele de operare. Din nefericire această rară expertiză s-a pierdut azi, rămânând unele nuclee, la nivel teoretic, doar în unele universități.

Prin 1975-6 (cred, nu-mi amintesc cu precizie) a sosit la ITC o echipă de specialiști francezi de la firma CII, cea care vânduse României licența pentru calculatorul Felix C-256/512 (licență pe care și ea o luase de la firma americană Xerox, calculatorul Sigma 7), și s-a interesat de produsele software create de ITC pentru calculatorul lor/nostru. Din lista de produse oferite de conducerea ITC (directorul științific, principalul meu detractor – director științific ca să-i spun politicos, el sprijinindu-se mai mult pe partid și securitate, și cu realizări tehnice proprii cam firave, dacă mă întrebați pe mine, nu mă simpatiza, nescăpând nicio ocazie să mă pună într-o lumină negativă - născocea acuze fără temei - că fug din țară (o absurditate în ce mă privește), că copiez lucrări (de parcă aș fi avut nevoie sau ar fi intrat în imaginabilul meu), etc., căci la un moment dat umblase ipoteza de a mă numi pe mine director științific al institutului, lucru ce nu s-a putut, eu nefiind membru de partid) francezii au cerut *numai* sistemul meu GTSF. Cererea lor a rămas însă fără răspuns de la ITC, iar eu nici nu am fost încunoștiințat, aflând mult mai târziu ce s-a întâmplat. Evident am ratat șansa de a vinde un produs complex, care, după plecarea mea (nedorită de mine) din ITC, a fost îngropat de aceiași conducere.

În acești 4-5 ani de muncă super încordată la proiectul GTSF și la realizarea lui în practică în ITC cu echipa pe care am condus-o, l-am avut alături pe domnul Profesor, cu inteligența și umorul lui binevoitoare, cu bunăvoința și deschiderea la ideile noi (ce-mi vâjâiau prin cap), și cu încurajările ce erau binevenite.

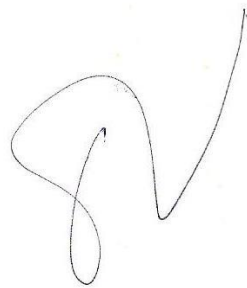
După susținerea tezei mele în Catedra de Calculatoare a IPB în 1972, a urmat o perioadă mai lungă, cam neclară pentru mine, mirat fiind, și puțin speriat, de întârziere, până în 1976 când obțin titlul oficial de Doctor Inginer în Specialitatea Calculatoare, fiind primul titlu de doctor inginer în software din țară. Trecuse, politic vorbind, scurtul vânt de libertate, iar acum accentul se punea pe politica de partid, accentuarea naționalului, dezvoltarea prin forțe proprii, etc. Cred că trebuie să mulțumesc domnului Profesor Mircea Petrescu pentru că în această perioadă mai restrictivă – politic vorbind, s-a luptat (deduc acest lucru din mici amănunte, căci nu îl știu în mod direct) să-mi obțină titlul oficial de Doctor Inginer, întrucât dosarul meu de personal era plin de probleme (niciuna nu-mi era mie imputabilă – aveam rude în străinătate, tatăl meu inginerul naval Traian Vasilache, părintele construcțiilor navale în România cu studii la Universitatea din Genova, fusese considerat un adversar al regimului, nu eram membru de partid, etc.). Cu oarecare jenă mi-a cerut să înlocuiesc în voluminoasa teză, deja cu chinuri mari dactilografiată, termenul periculos de "timesharing" cu cel românesc, căci avem și noi termeni tehnici, de "multiacces", și că trebuie neaparat să scot motto-ul ce-l pusesem pe prima pagină, probabil pentru că era și acela periculos, și anume "Caminante no hay camino/Se hace camino al andar" al poetului spaniol Antonio Machado, Eminescul spaniolilor, adică "Drumețule, nu există drum/Se face drumul mergând". Am făcut, bineînțeles, tot ce mi-a cerut. Probabil că nu aș fi obținut titlul oficial de Doctor fără această foarte probabilă - și care îi face cinste, intervenție în favoarea mea a domnului Profesor Mircea Petrescu la "forurile de partid" ale acelor vremi.

Au trecut cam 35-40 de ani de atunci dar unele lucruri îmi sunt încă proaspete în amintire. Nu mă mai uit înapoi cu mânie dacă îmi mai dau prin gând evenimente ce m-au revoltat pe atunci timp de atâția ani (sabotajul, blocajul și denigrarea, îndelungi și sistematice, împotriva căroră, din nefericire, nu exista apărare), nu pentru că aş fi mai înțelept, ci pentru că s-au mai stins emoțiile negative. Am înțeles că resursele inteligo ale detractorilor mei, și cunoștințele, limitate, sau poate doar cleștele etern al invidiei, i-au făcut incapabili să înțeleagă (iar vanitatea amenințată – să accepte) că un sistem atât de complex ca GTSF ar putea fi creația mea integrală. Dar GTSF este creația mea integrală și sunt mândru de asta. A fost, desigur, mai simplu să respingă realizarea mea într-un mod așa de ticălos. Încerc însă acum să fac să domine gândurile legate de ceea ce am realizat tehnic, și să se accentueze amintirea momentelor plăcute când mă bucuram de ceva la care muncisem mult și mergea până la urmă exact așa cum vroiam. Păcat doar că în software suferi îndelung până iese ceva cum trebuie, și te bucuri prea puțin timp de victoria finală – un dezechilibru erodant pe termen lung.

Sunt sigur că domnul Profesor înțelege, și poate gândește și domnia sa la fel. Închei lunga amintire, în care în aventura mea creatoare l-am pus, cred eu, pe domnul Profesor la locul de cinste cuvenit, urându-i domnului Profesor sănătate, fericire și viață lungă la o aniversare importantă, de care și pe mine nu mă desparte decât o decadă. Și gânduri mai bune, sau mai îngăduitoare, despre evenimentele ce nu l-au mulțumit îndeajuns nici pe domnia sa în trecut, cum se întâmplă cu noi toți.

Dr. ing. Dan Vasilache

10 noiembrie 2012

(Notă. Față de mesajul din 10 noiembrie 2012 adresat domnului Profesor, textul actual dedicat site-ului a fost pe alocuri adăugit cu mărturisiri autobiografice ce nu m-am putut opri a le face – adevărul trebuie cunoscut până la urmă, deși sunt destul de mulți care îl cunosc)